

Начало > Лекции > Общо учение за държавата

Преобразуване на държавата.

ПРЕОБРАЗУВАНЕ НА ДЪРЖАВАТА

I. Преобразуване на държавата: причини и следствия.

Държавата е налице, когато отделният етносоциален

организъм е придобил формата на самостоятелна държавна

организация. С това е поставено началото на нейното

съществуване и историческо развитие.

Същевременно държавно организираният живот е подложен на

различни въздействия, които характеризират историческата

съдба на отделния етносоциален организъм. Тя се променя

в зависимост от характера на неговата държавна

организация. Етносът може да живее, да съществува в

собствена държава, в самостоятелна организация; да се

включи в политическа общност, съответно в по-крупна

държавна организация или да се отдели от нея в

самостоятелна държава; да се обедини под определена

форма с друга държава и пр. Това организационно движение

на етносоциалната общност се изразява в преобразуването

на държавата.

Преобразуването е промяна в друга организация от същия

вид, в друга държавна организация. То предполага промяна

в субстанцията на държавата, която води и до нова

организационна форма.

Разглеждано като процес, преобразуването получава както

вътрешноетнически, така и междуетнически измерения.

Разделянето, сливането и вливането са вътрешноетнически

процеси. Обединяването, присъединяването, разпадането и

отделянето са междуетнически процеси.

Причините за преобразуване на държавата са етнически или

политически. В някои случаи определящ мотив е стремежът

на разделената етническа общност към единение. В други

случаи невъзможността да се осъществят

етнообединителните процеси в полиетническата държава

мотивират стремежите на отделните етноси към създаване

на собствена държава. Етническото самосъзнание се

превръща в движещ фактор за създаване на самостоятелна

моноетническа държава.

Създаването на нова държава – вторично или оригинално

може да се дължи и на политически причини от

най-различно естество. В този случай дори и да

съществуват определени интереси на отделния етнос, те не

са решаващи и са пречупени през акта на едно политическо

решение, взето отвън.

Причините за осъществяваните промени определят и

средствата за това. Резултатът може да се постигне на

основата на волеви акт на етническата общност – съгласие

за промяна на статуквото или на основата на решение на

външен за общността политически субект; чрез сила или

чрез договор.

Резултатът от преобразуването се проявява в създаване на

нови държави и/или прекратяване на съществуващи държави;

в самостоятелно съществуване или съвместно с друга

държава.

Тук също има многообразие. В едни случаи създаването и

прекратяването на държавата протича като двустранен

процес, в други – само като едностранен; съединенията от

държави получават различен (организационен или неорганизационен) израз; появяват се нови държавни форми или се запазват старите и пр.

II. Създаване и прекратяване на държавата.

Създаването и прекратяването на държавата се осъществява по няколко начина.

1. Разделянето и обособяване на отделни държави на един и същи етнос. То води до прекратяване на съществуващата обща държава и създаване на нови държави.

Разделянето е възможно единствено в резултат на външна политическа намеса. По принцип етнически единната общност се разделя в политически противоположни държавни

организации, като Източна и Западна Германия.

2. Сливането е акт на обединяване на различни държави,

съществуващи като отделни организации на един общ етнос.

В резултат се появява нова държава, като се прекратяват

съществуващите. Така след плебисцит през 1857 год. на

мястото на Влахия и Молдова се появява Румъния.

Новата държава може да е единна (унитарна) или съюзна

(федеративна). Така след сливане на 13 независими щати

през 1787 год. се създава САЩ.

Сливането е различно от федерирането като изграждане на

форма на държавно устройство на съществуваща държава.

Сливането води до нова държава. Федерирането налага нова

форма на териториална организация на съществуващата

държава. При създаването на САЩ федериране и сливане

съвпадат. Но Австрия през 1920 год. става федерация без

да се създава нова държава.

3. Вливането е начин на прекратяване на една държава и

включването ѝ в друга държава на същия етнос. Резултатът

е прекратяването на една държава без да се създава нова

държава. Типичен пример е Съединенията на Княжество

България и Източна Румелия. Същото става и при

обединяването на ФРГ и ГДР.

4. Съюзването се изразява в обединяване на няколко

съществуващи разноетнически държави в една обща държава.

Отделните държави на един етнос се сливат. Държави на

различни етноси се съюзяват. При съюзяването се създава

нова полиетническа общност, създава се нова държава,

като се прекратява съществуването на федератите като

самостоятелни държави. Новата държава е по необходимост

федеративно устроена. Ако съюзяването става чрез сила,

тогава то се нарича завладяване.

5. Разпадането е процес, обратен на съюзяването. При

него се прекратява съществуването на съюзна държава,

като бившите федерати се обособяват в самостоятелни

държави. Така се случи с Чехословакия и със СССР.

Разпадането е типично само при полиетническите държави.

Ако само някои от федератите напуснат, тогава имаме

отделяне. Федеративната държава си остава.

6. Присъединяването е обединяване на различни

етносоциални общности. Присъединяването може да

осъществи чрез договор или чрез сила. Така с договор от

1707 год. кралство Шотландия се присъединява към Англия.

Пак с договор през 1800 год. към Англия се присъединява

и Ирландия.

В резултат на присъединяването не се създава нова

държава, а само се прекратява съществуването на

присъединената държава.

За разлика от насилственото присъединяване, анексията не

води до прекратяване на съществуващата държава.

Анексията е начин за присъединяване само на отделни

територии от чужда държава.

7. Отделянето е начин за създаване на нова държава без

да се прекратява съществуването на друга държава. Това е

процес на етническо разделяне на полиетническа общност.

Движещият мотив е стремежът на съставната етническа

общност към организиране в собствена национална държава.

Отделянето е възможно при полиетническа съюзна държава.

Федератите могат напускат съюзната държава, като

използват правото си сецесия (излизане), ако то е

заложено от договора за нейното създаване, или пък чрез

отказ от съюзен суверенитет.

Така през 1830 год. Белгия се отделя от Холандия. А от

Югославия – Словения, Хърватска, Македония и др.

Отделянето е възможно и като акт на национално

освобождение. Тогава то е последица от предишно

завладяване. Така през XVI век Холандия се отделя от

Испания, а България от Турция през XIX век.

8. Колонизацията е начин за първично (оригинерно)

създаване на държава. Изразяване в заселване на свободна

територия от едно население. Колонизацията е широко

застъпена в Древността. Държавите в Америка също

възникват чрез колонизация. Чрез колонизация е създаден

и Израел.

III. ДЪРЖАВНИ ОБЕДИНЕНИЯ

1. Държавите могат да се обединяват, да образуват

единство и без да губят своята самостоятелност. Така се

появяват държавните обединения. Те се създават с цел да

се преодолее съвместно социалната недостатъчност в

управленската сфера или с цел политическо влияние върху

друга държава. В първия случай държавите

институционализират в определен орган установената

връзка, във втория – връзката между тях не получава

организационен израз.

Оттук държавните обединения се делят на организационни и

неорганизационни. Организационните са уния (лична и

реална) и конфедерация; неорганизационните – протекторат

и васална държава.

2. Личната (персонална) уния е обединение между две или

повече самостоятелни държави, осъществено чрез личността

на един общ монарх. Тя възниква когато владетелят на

една държава получи короната и на друга държава. Т.

напр. между Холандия и Люксембург в периода 1815-1893

год. е имало лична уния.

Това може да стане случай (по наследство) и нарочно

(когато монархът на една държава бъде избран и за монарх

на друга държава). Такива унии е имало между Саксония и

Полша, Норвегия и Швеция, Дания и Исландия, Норвегия и

Дания и пр.

Свързаните с лична уния държави запазват своята

независимост, собствения си властови и правов ред. Не се

създават нови държавни органи и институции. Единствената

им връзка е общия държавен глава.

Персоналната уния е нетрайно съединение, изчезва заедно

с монарха.

Реалната уния е обединение между държави, което се

основава освен на фигурата на един общ владетел и на

нарочно създадени общи държавни органи. Тя се установява

чрез междудържавен договор и принадлежността към

съединението изрично се вписва в конституциите на

съответните държави.

Такава уния е имало между Норвегия и Швеция в периода от

1814-1905 год. Друг пример е Австро-Унгария (1867-1920).

Реалната уния се прекратява с обезсилване на съюзния

договор.

3. Конфедерацията е създадено чрез междудържавен договор

съединение от суверенни държави, което се ръководи от

общ орган. Той се формира от представители на всяка

държава, чийто брой зависи от големината на отделната

държава. Целта е да се гарантира преди всичко общата

сигурност.

Конфедерацията е самостоятелен субект на международното

право. Тя има своя компетентност, получена чрез

отказване на отделните съюзни държави от тяхната им

компетентност.

Общият орган е парламент с ограничена законодателна и

контролна дейност. Той осъществява частична и делегирана

власт, а не пълна и самопроизводна своя държавна власт.

Конфедерацията няма пряка власт върху своите членове.

Няма общо гражданство и обща територия. Приетите решения

са задължителни само за представителствата на

държавите-членки, но не и за техните граждани.

Конфедерацията се създава за вечни времена, като никоя

от членуващите държави не може да променя едностранно

договора, нито да напуска съединението.

Ако се формира обща изпълнителна власт, конфедерацията

се трансформира във федерация.

Като конфедерация съществуват например САЩ от 1776 до

1787 год., Русия от 1918 до 1922 год.

4. Протекторатът е съединение между две държави,
установено чрез договор между тях, по силата на който
едната държава поема задължението да покровителства, да
защитава другата държава от външни посегателства. В
замяна на това покровителстваната държава се задължава
да не предприема никакви действия срещу интересите на
своя покровител и на практика да следва неговата външна
политика.

На практика протекторатът възниква като наложено, а не
като поискано съединение. Така колониалната зависимост
се превърна от метрополията в протекторат.

Въпреки формалната самостоятелност на протектората, в

действителност съществува негова фактическа зависимост,

която нарушава неговия суверенитет.

5. Отношенията между държава – сюзерен и държава – васал

са били типични за Древността и Средновековието.

Васалната държава съществува като самостоятелна

организация със свои властови и правов ред.

Ограниченията са преди всичко във външната политика,

която трябва да бъде съгласувана с тази на сюзерена,

както и с налагането на някои военни и фискални

задължения.

Характерно за този вид държавно обединение е липсата на

каквато и да било връзка между политическия живот на

сюзерена и васалната държава.

Васалитетът се установява чрез договор или едностранен

акт на сюзерена.

6. За разлика от организационните обединения,

неорганизационните са израз на неравенството между

участващите страни. Съществуващата зависимост

(фактическа или юридическа) дава основание държавата под

протекторат и васалната държава да се определят като

държави с ограничен суверенитет.